Cana asobnaha numaru 20 hr. Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 44. Wilnia, Niadziela 23 Wieraśnia 1928 h. Hod IV (XII).

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA I LITERATURNAJA HAZETA.

Adres Redakcyi i Administracyi:	„Biel. KRYNICA" kaštuje na hod—10 zał., na paŭhoda—	Cana abwiestak:
WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19)	5 zał., na 3 miesiacy — 3 zał., na 1 miesiac — 1 zał.	na 1-šaj staroncy 30 hr., 2 i 3 — 25 hr., na 4-aj —
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.	HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.	20 hroš. — za radok drobnaha druku ŭ adnej pałoscy.

ZANIAPAD, CI ŬZROST?

Wilenskaja bujna-abšarnickaja hazeta „Słowo" u numary z 1 b. m. źmiaščaje staćciu pad zahałoŭkam: „Demoralizacyja ŭ biełaruskim łahiery". Aŭtar hetaj staćci padpisany Ignotus'am, abhawarywajučy stan biełaruskaha ruchu ŭ apošnich časach znachodzie, što ahułam biełaruski ruch pad Polščaj, dziakujučy byccam demoralizacyi i ŭpadku idejnaści ŭ wilenskim biełaruskim centry, mała-pamału zamiraje, skul robić wywad, što možna spadziawacca ŭ chutkim časie poŭnaha jaho zaniapadu. P. Ignotus pasoŭwajecca ŭ swaim ćwierdžańni da taho, što byccam biełaruski adradženski ruch u Zach. Biełarusi i ŭ Uschodniaj Litwie byŭ bolšy ŭ pieršych hadoch istnawańnia Polščy, jak u apošnim časie. Dokazy, jakich užywaje ŭ hetaj staćci p. Ignotus, duža słabyja, fakty nie zaŭsiody zhodnyja z praŭdaj. Ale ja zusim nia dumaju wystupać tut u roli krytyka staćci p. Ignotusa, ani spračacca z im. Ja chaču bližej razhledzić pytańnie, ci sapraŭdy biełaruski ruch siańnia słabiejšy, jak kolki hadoŭ tamu nazad, i ci sapraŭdy jamu hrazić poŭny zaniapad.

Jašče nia tak daŭno heta samaje wilenskaje „Słowo" i zhurtawanyja kala jaho najzajadlejšyja praciŭniki biełaruskaha adradženskaha ruchu, polskija bujnyja abšarniki z biełaruskich ziamiel, h. zw. zubry, zusim nie pryznawali istnawańnia biełaruskaha narodu, a samy naš adradženski ruch uważali za niešta štučnaje, wyklikanaje „kučkaj" intelihiencyi, katoraja byccam sama nia wiedała, čaho chacieć, abo i zusim uważali jaho za balšawickuju intryhu. U toj čas na staronkach „Słowa" darma šukać-by čahokoleču ab Biełarusach, jak takich. A hlaniem siańnia. Biełaruskija temy pačynajuć čaściej i čaściej spatykacca ŭ hetym-ža „Słowie". Wyražeńni: „biełaruski narod", „biełaruskaja kultura", „biełaruskaje pytańnie" siańnia naležać da zwyčajnych źjawiščaŭ na staronkach „Słowa". U ŭspomnienaj-ža staćci chiba pieršy raz za ŭwieś čas istnawańnia „Słowa" spatykajemsia ŭ im z nazowam „Zachodnie - Biełaruskija Ziemli", zamiest uradawych „Kresaŭ Uschodnich". Mała hetaha. Pasoł Mackiewič, hałoŭny redaktar „Słowa", publična zajaŭlaje z sojmawaj trybuny, što biełaruski narod žywie, istnuje; što jon duža sympatyčny, dabradušny i što tolki prawadyry jaho złydni, ci niešta ŭ hetym sensie (pramowa z 12.VI s. h.). Čaść sojmawaha klubu adzinki pastanaŭlaje byccam dać Biełarusam rodnuju školu. Da hetaj čaści naležali i pasły z hrupy „Słowa": Mackiewič i Sapieha. Iznoŭ u numary „Słowa" z 31.VIII s. h. u wiestcy ab prykryćci Hałoŭnaj Upravy T-wa Biełaruskaj Škoły pajaŭlajecca kakietliwaja, mnoha abiacajučaja ŭśmieška pad adrasam biełaruskaha narodnaha łahieru.

Adnym słowam, biełaruskaja sprawa stanowicca modnaj, pačynaje razważacca pawažna.

Skul-ža takaja pieramiena? Adkaz moža być adzin. Tolki stychijny ŭzrost biełaruskaha ruchu abapiorty na pašyreńni i pahłybleńni nacyjanalnaj świedamaści ŭ biełaruskich narodnych huščach pastawiŭ siańnia biełaruskaje pytańnie na takuju wyšyniu, što z im pačali ličycca najzajadlejšyja praciŭniki biełaruskaha Adradžeńnia, jakimi i źjaŭlajucca palityčnyja hrupy polskich abšarnikaŭ z biełaruskich ziamiel.

Woś i adkaz na pytańnie: uzrost, ci zaniapad biełaruskaha ruchu. Čym-ža inšym možna wyjaśnić popularyzacyju biełaruskaj sprawy, jak nia ŭzrostam biełaruskaha ruchu?!

P. Ignotus napadaje specyjalna na wilenski biełaruski centr, jaki byccam zhubiŭšy swaju idejnaść wiadzie biełaruski ruch da zaniapadu.

Hałoŭnyja jaho zakidy tyja, što byccam biełaruskija dziejačy zusim zdemaralizawalisia, zhubili swaju idejnaść, zaniatyja tolki roznymi dachodawymi sprawami, što hod ad hodu raście lik žyrujučych na biełaruskim ruchu roznych pseŭdo-Biełarusaŭ, što biełaruskaje kulturnaje žyćcio zusim zamiraje, biełaruskija piśmienniki i žurnalisty harujuć i h. d.

Ahułam usie hetyja zakidy zusim buduć słušnyja, kali ich tasawać da h. zw. palanafilskaha łahieru, hetaha štučnaha tworu dziela fałšawańnia biełaruskaha ruchu. Tam usie hetyja dachodowyja sprawy, roznyja šulerni, jak „świetnio kolorowyja", tam niama idei, bo jaje j nikoli nia było i tudy jdue usie žyrujučyja na biełaruskim ruchu, bo tam, dzie centr sapraŭdnaha biełaruskaha ruchu, im žyrawać niama na čym. Kancesijaŭ-ža na dachodowyja sprawy biełaruskija sapraŭdnyja dziejačy kab i chacieli dyk-by nie dastali. A što wilenski biełaruski centr nie wiadzie pracy ŭ halinie kulturnaj, tak šyraka, jak hetaha wymahajuć patreby, to winawaty tolki trudnyja materjalnyja warunki biełaruskaha hramadzianstwa i niaprychilnaść na hetaj darozie polskich uładaŭ.

Niečaha taksama dziwicca, što ŭ nas, biednych Biełarusaŭ, niaraz kulturnyja pracaŭniki cierpiać materjalny niedastatak, kali časta i polskija piśmienniki dy mastaki ŭmirajuć z hoładu (letašni wypadak u Krakawie).

Zakid p. Ignotusa, što ŭ biełaruskim centry razwał, dziakujučy partyjnamu padziełu,—taksama nie dasiahaje mety. Partyjny padzieł u biełaruskim ruchu źjawišča zusim narmalnaje i tolki dakazwaje, što hety ruch siańnia ŭžo nastolki akrep, što moža sabie na heta pazwolić. Z adnej tolki ŭwahaj p. Ignotusa nielha nie zhadzicca, što na biełaruskim ruchu niekarysna adbiwajecca asabistaja łajanka ŭ biełaruskaj presie. Ale, dziakuj Bohu, jana mała pamału ŭžo ŭcichaje i woś woś zusim ucichnie.

Ahułam, kudy nia kiń — usiudy možna śćwierdzić, što biełaruski ruch silna za apošnija hady ŭzros i raście dalej. Raście tak-ža i pahłyblajecca biełaruskaja nacyjanalnaja świedamaść narodu, što nie mahło stacca biaz pracy centru. Biełaruski ruch moža siańnia pachwalicca wialikimi dasiahnieńniami, asabliwa ŭ halinie palityčnaj. Zasłuha-ž heta jak bolšych tak mienšych i najmienšych pracaŭnikoŭ na rodnaj niwie.

Naša słowa dla „Słowa" i p. Ignotusa budzie takoje: zamiest prarakawać nam kaniec, dy zwanić u chaŭturny zwon tamu, chto žywie, ci nia lepš hlanuć u swajo dworyšča, dzie ŭžo susim para nawodzić minorny ton ab prybližajučymsia kancy istnawańnia zubroŭ, jakija tolki i datrywali da našych časoŭ u puščach Zach. Biełarusi.

Paweł Karuza.

Achwiary.

„Oj, našto-ž na świecie
Maładomu žyć...
Kali ad pakuty
Tak duša balić!
Ej, našto-ž marnuješ
Maładyja dni. —
Kali kraj twoj rodny
Ŭwieś haryć ŭ wahni!...
Kali kraj ŭ pakucie
Jak žabrak lažyć!"

L. Naromič.

Hetyja słowy možna zastasawać da našych świataroŭ — katalickich duchoŭnikaŭ Biełarusaŭ, jakich polskaja šowinistyčnaja duchoŭnaja ŭłada adarwała ad rodnych honiaŭ i wysłała ŭ tak zwanuju Biełarusami „Polskuju Sibir".

Sioleta dawiałosia mnie adwiedać adnu z parachwijaŭ henaj „Polskaje Sibiry", hdzie žywie i pracuje adzin z wyhnańnikaŭ — biełaruski katalicki duchoŭnik.

„Polskaja Sibir" — heta rubiažy i zarubiežža etnohrafičnaj Biełarusi pad Polščaj — heta zachodnija i paŭdzionna - zachodnija abšary wajawodztwaŭ Biełastockaha i Paleskaha, inaležačyja da dyjecezijaŭ Pinskaj Wilenskaj. Žycharstwa tam—mazurska-polskaje i ŭkrainskaje.

Woś na hetych abšarach i znachodzicca miesca „ssyłki" duchoŭnaj polskaj uładaj biełaruskich ksiandzoŭ.

Uspomnieny biełaruski ksiondz, jakoha mnie sioleta ŭdałosia adwiedać, — heta małady i enerhičny, poŭny entuzijazmu, niedaraŭnany ŭ pracy, dobry i ščyry pracaŭnik, jak u halinie dušpastyrskaj, tak i hramadzka-kulturnaj. Jon — nia pieršaja achwiara našaha Adradžeńnia.

Žyćcio jaho tam — adno mučeńnie. Mučycca jon moralna i što zatym idzie fizyčna.

Tuha pa darahoj Baćkaŭščynie, biazupynnaje žadańnie pracawać na rodnych paletkach — woś pryčyny jaho ciarpieńniaŭ. Jaho mahutnaha i swabodalubiwaha ducha krylli niesprawiadliwa abciaty polskaj duchoŭnaj uładaj. Adarwany jon ad rodnych honiaŭ za ščyruju i karysnuju pracu na ich siarod Biełarusaŭ u halinie dušpastyrskaj i hramadzka-biełaruskaj— jon siahońnia kinuty na pawolnaje hibieńnie. A hetuju kryŭdu robiać biełaruskim świataram,- paŭtaraju,— „apostały" katalicyzmu na našych ziemlach!

U hutarcy z hetym wyhnańnikam— achwiaraj niesprawiadliwaści — čuju ad jaho słowy: „niama, bratok, bolšaha hora i nudy, jak prymusowaje žyćcio i praca siarod čužych, dzie čaławiek musić žyć padwojnym žyćciom: aficyjalna-čužym i swaim—ukrytym. Praca tut nia moža zusim, jak pawinna być, płodnaj. Pracu dušpastyrskuju (katalickuju) i hramadzka-kulturnuju strašenna lublu, biez jakoj žyć nie mahu, a ŭ takich abstawinach-jak-ža heta praca robicca horkaj"!

A praca jaho nia hledziačy na ŭsio heta — dakonywaje cudaŭ! Jaho ciapierašniaja parachwija, hdzie niadaŭna panawaŭ duch relihijnaha i hramadzkaha panižeńnia i zaniapadu,— pieraradziłasia, žyćcio ŭ jej pryniało nowyja formy, nastupiła duchowaje adradžeńnie. I hetaha dakanaŭ duchoŭnik — Biełarus.

Jon — słužka Boha nia tolki ad aŭtara i kadziła, jakimi časta bywajuć duchoŭniki. Swaju pracu ŭ halinie duchoŭnaj razumieje šyrej. Dziela hetaha pracuje i ŭ kaściele i paza im.

Kab šyrej mahčy wiaści pracu — pabudawaŭ jon pryhožy dom narodny. U hetym domie adbywajucca roznyja parachwijalnyja sabrańni z udziełam ksiandza, u kožnuju niadzielu adbywajucca hutarki ksiandza z parachwijanami, odčyty dla ich i t. d.

Praca hetaha duchoŭnika ŭ rodnaj biełaruskaj parachwii peŭnie-ž bolš dakanała-b! Heta zrazumieła. Hety duchoŭnik Biełarus, pracujučy siarod Biełarusaŭ-dziela taho, što *lepš znaje dušu swajho narodu i jaho patreby, — karyśniej moža pracawać.*

Papiež Lawon XIII u Encykl. „*Sap-Christ*" kaža: „Hramadzianstwa, u jakim my naradzilisia i ŭzhadawalisia, z natury abawiazany kachać asabliwaj miłaściaj. Kožny hramadzianin musić być hatowym nia tolki swaju Baćkaŭščynu baranić, ale na't, kali patrebna, radasna pamierci za jaje".

...„Chryścijanin, jak na wajnie, tak i ŭ časie supakoju pawinien inšym służyć za ŭzor lubowi Baćkaŭščyny".

Hetaha chiba chopić, kab wykazać, što *biełaruskija duchoŭniki pawinny pracawać siarod Biełarusaŭ — na swaich rodnych paletkach*!

Dyk našto dzieci Biełarusi niesprawiadliwa cierpiać z boku polskaj katalickaj uładу?

Našto hetyja achwiary?

Na pytańni hetyja niachaj adkaža ich sumleńnie!...

J. Š.

Z hazet.

Paśla kanhresu nacyjanalnych mienšaściaŭ u lwoŭskaj żydoŭskaj hazecie „Der Morgen" z dnia 4.IX siol. h. źjawiłasia karespandencyja z Żenewy, u jakoj karespandent pieradaje swaju hutarku z pradstaŭnikom ad Biełarusaŭ, pasłom Jaremičam, — i ad Ukraincaŭ, pasłom d-ram Lewickim, — na temu ŭdziełu ich u Kanhresie Nacyjanalnych Mienšaściaŭ. Hetuju hutarku pieradrukawała krakoŭskaja hazeta „Ilustrowany Kurjer Codzienny" z dnia 6.IX siol. i ŭkrainskaja hazeta „Diło" z dnia 8.IX siol. h. Pieradrukoŭwajem i my.

Na zapytańnie karespandenta ŭ pasła Jaremiča, što za pryčyna, što Biełarusy rašyli wyjści z dasiulešniaj roli nahladčykaŭ i prymajuć udzieł u Kanhresie? — pasoł Jaremič adkazaŭ: — pryčyna prostaja — doŭhi čas ustrymliwalisia my ad prystupleńnia da ŭdziełu ŭ Kanhresie, bo ramki jaho byli dla nas zawuskija. U statucie Sajuzu Nacyjanalnych Mienšaściaŭ byŭ adzin punkt, jakim wymahałasia biez zaściarohi lojalnaść da tej dziaržawy, u jakoj nac. mienš. žywie. Dalej — da hetaj pary možna było wiaści tolki teoretyčnyja dyskusii, a nia možna było zahawaryć ab sapraŭdnych adnosinach, jakija ŭ danaj dziaržawie panujuć, a tak-ža nia było mahčymaści jaŭna pierad świetam u należnym aświatleńni wyjaŭlać pałažeńnia mienšaściaŭ.

— A ci ciapier što źmianiłasia, kali wy prystupili da Kanhresu?

— Ja liču na toje, što žyćcio zmusić Kanhres zaniać nowaje stanowišča i tolki prakanańnie, što heta staniecca, pryčyniłasia da ŭdziełu majho, jak pradstaŭnika ad Biełarusaŭ, u hetym Kanhresie. Adnak prašu Was rašuča zaznačyć u hazecie, što naš udzieł u Kanhresie nie źjaŭlajecca roŭnaznačnym z spynieńniem dalejšaha zmahańnia za poŭnyja prawy našaj nacyjanalnaści.

Na zapytańnie karespandenta ŭ ukrainskaha pradstaŭnika, pasła d-ra Lewickaha, što stałasia, što Wy parašyli prystupić užo aficyjalna da Kanhresu Nacyjanalnych Mienšaściaŭ? — adkazana:

— Ničoha nie stałasia. Praz naša ŭstupleńnie my chacieli pakazać, što budučy nacyjanalnaj bolšaściaj na zasielenaj nami terytoryi musim usiožtaki zmahacca nawat za tyja nieabchodnyja prawy mienšaściaŭ, abaronaj jakich zajmajecca Kanhres. U pieršych hadoch my ŭstrymliwalisia ad udziełu ŭ Kanhresie z pryčyny punktu ŭ statucie ab lojalnaści. Na maju dumku— ni adna nacyjanalnaja mienšaść, jakoj pahražaje nacyjanalny byt, — nia moža być lojalnaj da dziaržawy i ŭradu, pad jakimi pryšłosia jej žyć. Palityčnyja imknieńni Ukraincaŭ, jakija na swajej nacyjanalnaj terytoryi jość ni mienšaściaj, a bolšaściaj, — iduć u susim inšym napramku, jak napramak dumak, jakimi kirujecca Kanhres Nac. Mienšaściaŭ. Ja na heta susim jasna skazaŭ u našaj deklaracyi,--i tolki dziela taho, što my Ŭkraincy, nia majem nawat tych prawoŭ, za jakija zmahajecca Kanhres Nac. Mienšaściaŭ, — pryjmajem udzieł u im. Chočam hetym samym zadakumentawać, što my zmušany pawažna zmahacca nawat za tyja prawy, jakija dajuć nam hwarancyju mižnarodnyja dahawory.

Na zapytańnie karespandenta, jak razumieć lojalnaść da dziaržawy tady, kali Ŭkraincy prymali ŭdzieł u wybarach da polskich zakonadaŭčych ustanoŭ. Ci nia značyć heta, što Wy pryznali polskuju dziaržawu?

— Pryznawać dziaržaŭnaść jość zusim što inšaje, a lojalnaść što inšaje.

— *Ci heta značyć, što Wašaj dumkaj jość adarwacca ad Polščy?*

— *Zusim jasna i peŭna. Možacie zusim spakojna napisać u Wašaj hazecie, — kažu heta zusim jaŭna, u poŭnaj adkaznaści za maje słowy.* (Padčorknieńnie „Morgenu"). My, Ukraincy, nia možam być lojalnymi ŭ adnosinach da Polskaj dziaržawy, bo my imkniemsia da ŭłasnaj dziaržawy. *P*

Parlamentaryzm i „Recha Pracy".

„Recha Pracy" zamiesta zaniacca wyjaśnieńniem swaim čytačom taho, što robicca ŭ łahiery niadaŭnych hramadzistaŭ, — nie zabywajecca ad času da času ab „Bieł. Krynicy". Z pryčyny staćci pasła Stepowiča p. z. „Kala źmieny Kanstytucyi" (B. Kr." Nr. 42) „Recha Pracy" Nr. 4 miž inšym piša:

„Ci jon (aŭtar) nia wiedaje, što biełaruski pracoŭny narod užo daŭno wylačyŭsia ad parlamentarnaha čadu i parlamantu daŭ sprawiadliwuju acenku. Historyja parlamentaryzmu pakazała, što pry kapitalistyčnym haspadarstwie „narodnaje pradstaŭnictwa" służyć tolki intaresam kapitału. Pracoŭnym-ža dać jano palepšańnia žyćcia nia zmoža" i t. d.

Kali parlamentaryzm chwaroba, ad jakoj treba lačycca, to niachaj pieradusim lečacca prychilniki, supracoŭniki i ananimnyja redaktary „Recha Pracy", jakija z usim świedamym Biełaruskim Narodam jašče hetak niadaŭna hałasawali ŭ waršaŭski Sojm i Senat.

Sapraŭdny parlamentaryzm adkidywajuć, jak wiedama, prychilniki absalutnaha manarchizmu, balšawiki i fašysty. Niaŭžo-ž „Recha Pracy" staić za absalutnuju monarchiju abo fašyzm?!

Wodka--jak razsadnik patryjatyzmu.

Paznanskija polskija restaranščyki pakryŭdzilisia na ministra, što ŭ sprawach pradažy harełki zraŭniaŭ ich z restaranščykami z narodnych mienšaściaŭ na „Kresach Uschodnich" (Rasparadžeńnie Min. Skarbu z dn. 7.II 28 ab spirtnym manapoli). Sabralisia „pakryŭdžanyja" handlary wodkaj, žarnuli Ministru memoryjał, dy jašče nadrukawali jaho ŭ swajej časopisi „Dom Gościnny" (sšytok za miesiac žniwień 1928 h.) Dziela bolšaj ścisłaści padajom niekataryja wyniatki z memoryjału ŭ mowie polskaj. Bačym adtul, što polskija restarany, rožnyja polskija šynki z pradažaj harełki —

...„są *rozsadnikami patryotyzmu*, wypierają powoli, ale stale *wszelkie zakusy wywrotowców* i starają się o to, ażeby takie placówki były w przyszłości wyłącznie w rękach polskich. Są to zatem *posterunki utrwalające padwaliny polskości*, wobec czego zasługują na danie im pewnych ustępstw przy wprowadzeniu w życie rozporządzenia z dn. 11 b. m."

Wiedamyja wypadki, što wodku nazywajuć atrutaj i čortawym ziellem, ale kab jana pašyrała patryjatyzm i ŭtrwalała padwaliny „polskości" dyk z hetym niawiedama, ci zhodzicca p. ministar. Chiba kab restaranščyki dabawili, što 95 pracentaŭ ichnich kielneraŭ źjaŭlajucca ahientami defenzywy.

Stol.

Ab haspadarcy.

Nowyja sposaby konserwawańnia zialonaha pošaru.

(Hl. Nr. 43 „Bieł K.")

Pieršaj haloŭnaj wymohaj *kožnaha* siłažawańnia jość, kab usie bujniejšyja raściny praznačanyja da siłažawańnia (kaniušynia, łubin, hrubaja asaka, tryśniak i h. d.) byli pierad tym siačkarniaj parezany. Heta dziela taho, kab paśla dobra źlahlisia.

Niama dahetul, jak užo kazałasia adnalitaha sposabu siłažawańnia. Bolš mienš prytrymliwajucca hetych prawiłaŭ:

1. Siłažnyja jamy nakładajucca parezanaj trawoj, časta pieramiašanaj napałowu z sałamianaj siečkaj, płastami —i zaraz-ža što najstarańniej utoptywajucca. Tak až da wierchu. Jamy pažadana rabić wuziejšyja, ale doŭhija. U takim wypadku dziela ŭtoptywańnia ŭžywajuć koniaŭ, ci skaciny, jakich pa zapoŭnienych siłažnych rawoch (jamach) haniajuć. Asabliwuju ŭwahu pry ŭtoptywańni treba źwiarnuć na miajscy kala ścienaŭ i ŭ kutach. Tamu najlepš bywaje, kali siłažnyja jamy i kamory nia majuć kutoŭ wostrych, ale tolki kruhłyja. Uhłybku siłažnyja jamy bywajuć 1—3 m., u šyrki 1 m. i ŭdoŭžki — pawodle patreby.

Zapoŭnienuju i stoptanuju trawu ŭ siłažnaj jamie pakrywajuć doskami a na wierch nasypajuć i ŭbiwajuć płast ziamli, najlepš hlaistaj hliny da $^1/_2$ —1 m. uwyški. Usio skroź niepradyšna. Z časam, kali siła-ž u jamie asiadzie, asiadaje i wierchni płast ziamli. Tamu jon ščepicca. Wytwaryŭšyjasia ščerbiny ŭ pakryćci, asabliwa pry krajoch, treba ŭ tojčas-ža zasypać i zakleić hlinaj, kab usiaredzinu nie dastałasia pawietra, jakoje mahło-b siłaž sapsuć.

Cieraz 8 tydniaŭ, bolš-mienš, siłaž bywaje hatowy, ale moža wytrywać i 10 miesiacaŭ. Pry wybirańni siłaža na korm, adkrywajecca adzin kaniec siłažnaha rowu i wybirajecca, najlepš roŭna adrazajecca, dziennaja porcyja. Znača siłaž treba wybirać štodzień. Paśla wybrańnia patrebnaha množstwa siłaža, jama prykrywajecca. Jak karmawina, siłaž najlepš pryhodny dla *dojnych* karoŭ. Mienš pryhodnym bywaje jon dla karoŭ wysokacielnych, dla maładych cialat i h. d.; asabliwa, kali jakaść siłažu nia bywaje pieršaradnaj. Što datyčycca množstwa siłažu, jak dziennaj porcyi, dyk na darosłuju štuku prypadaje 20 kg. Cialatam mienš. Aprača skaciny siłažam možna karmić i kaniej (8 kg. na štuku ŭ dzień) a nawat świniej. Tolki musiać da hetaha pryzwyčaicca. Ahułam-ža ŭziata, siłaž jość specyfičnaj karmawinaj dojnych karowaŭ.

2. Siłažnyja kamory (abo t. zw. šwajcarskija kamory) wielmi pašyrylisia ŭ Šwajcaryi za čas suświetnaj wajny. Taksama ŭ Niamieččynie. Jość mnoha i mnoha admiennych formaŭ hetych kamoraŭ. U pryncypie sposab pracy*) ŭ ich pradstaŭlajecca hetak: u kamory nasypajecca (nakładajecca) hrubiejšaja trawa (taksama ŭsiakaja zbažžowaja miešanina) parezanaj, drabniejšaja — cełaj. Usio hetak kładziecca *wolnymi* spačatku płastami, $1^1/_2$ m wysokimi. Hetak złožanaja parezanaja świežaja trawa ŭ hramadzie pačynaje sahrawacca i za dzień pryblizna ciapłynia dasiahnie 50^0 C. Dalšaha sahrawańnia dapuścić užo

*) Apisańnie samoj kamory było wyšej.

Uładysłaŭ Kazłoŭščyk.

Ab fizyčnym wychawańni ŭ Biełarusaŭ.

(Hladzi „Bieł. Krynicu" Nr. 43)

Hulni i ihry kidanyja.

25. Kaziny roh. Biarecca jakaja-niebudź kruhłaja reč (hałka, ci što inšaje). Da hetaha kožny z hulajučych maje pałku, jakaja nazywajecca „padcurom". Ihrać možna ŭ dwoch i hramadoj. U druhim wypadku dzielacca na dźwie partyi, paśla prawodziać dźwie linii ŭ peŭnaj dalačyni adna ad druhoj. Za adnej linijaj stanawicca adna partyja, za druhoj — druhaja. Chto-niebudź z adnej partyi pačynaje kacić, abo prosta kidać u kirunku druhoj partyi hałku. Druhaja partyja adbiwaje hałku swaimi pałkami (padcurami) nazad, abo prosta łowić na latu—na swajej linii—i kidaje nazad da pieršaj partyi. Kali hałka prarwiecca praz liniju, dyk partyja, prapuściŭšaja za liniju hałku, ličycca prajhranaja i pawinna adstupić da taho miesca, da jakoha dakaciłasia hałka.

Tady kažuć na prajhranuju partyju, što „zahnali ich u kaziny roh". Paśla hetaha mohuć iznoŭ pačynać ihru ad pačatku.

26. Pierahon. Prawodzicca dźwie linii ŭ 30—40 krokaŭ adna ad druhoj. Ihrajučyja wybirajuć dźwie „matki" i raździalajucca na dźwie partyi. Adna partyja stanawicca z pałkami kala adnej linii, druhaja, taksama z pałkami, — kala druhoj.

Pieršaja partyja stawić kala swajej linii „babu" (čučała), zroblenuju z staroj wopratki, i biare pierahon. Pierahonam moža być niewialikaja dzierawianaja hałka, abo miačyk.

Druhaja partyja idzie „ŭ pole", da swajej linii. Tady pieršaja partyja bje pałkaj pa pierahonie tak, kab jon adlacieŭ jak najdalej. Supročnaja partyja starajecca na-latu adbiwać pierahon nazad. Kali joj heta ŭdasca, tady chto-niebudź z partyi padymaje pierahon z ziamli, padychodzić da swajej linii i starajecca papaści pierahonam u čučała (babu). Pieršaja partyja adnak adbiwaje pierahon swaimi pałkami, starajučysia nie dapuścić, kab supročnaja partyja papała pierahonam u babu. Kali, nia hledziačy na heta, baba budzie ŭdarana pierahonam, dyk partyja, nia mohšaja abaranić baby, ličycca prajhranaj i idzie ŭ pole, a jaje miesca zajmaje palawaja partyja i h. d.

27. Curki. Ihrajučych dwuch. Jany biaruć pałki i „curku", heta značyć karotkuju, 4—6 wiarškoŭ daŭžynioju, pałačku, i pierabiwajucca: chto bolš razoŭ padabje ŭ pawietry swajej pałkaj curku, nie pazwalajučy jej upaści na ziamlu, toj astajecca ŭ „horadzie", a druhi jdzie ŭ „pole". Astaŭšysia ŭ horadzie akreśliwaje pałkaj na ziamli koła i staŭšy ŭ centr hetaha koła, bje pa curku pałkaj, starajučysia adbić jaje jaknajdalej. Toj, katory ŭ poli, padymaje zalacieŭšuju da jaho curku i wykanaŭšy na try kroki „prystup" da horadu, kidaje tudy curku, starajučysia jaje ŭkinuć u siaredzinu koła (horadu). Kali heta jamu ŭdasca, dyk uwachodzić jon u horad, a haracki idzie na jaho miesca ŭ pole; kali nie, dyk abodwa astajucca na swaich miascoch i znoŭ bjuć curku ŭ pole. Kali kinienaja z pola curka ŭpadzie na liniju koła (horada), tady toj, što ŭ horadzie, bje swajej pałkaj pa adnym kancy curki, kab jana padskočyła ŭwierch. Kali padajučy curka apynicca ŭnutry koła, dyk u koła idzie palawy, u adwarotnym wypadku astajucca pry starych miascoch.

28. Čyžyk. Ihrajučych dwuch z pałkami, jakich nazywajuć „łaptami". Aprača hetaha pryhataŭlajecca karotkaja pałka, kala $^1/_2$ aršyna daŭžynioj, z abodwych kancoŭ zawostranaja. Takaja pałka nazywajecca „čyžykam". Kreślicca na ziamli koła, abo kwadrat i adzin z ihrajučych, jakomu prydziecca samy kaniec pałki padčas mierańnia na joj, stanawicca z čyžykam u koła, a druhi idzie ŭ pole.

Kładziecca čyžyk na ziamlu ŭ koła, a ihrajučy bje łaptoju pa jaho wostrym kancy, ad čaho jon padskakiwaje ŭwierch. U hety mament ihrajučy pawinien na-latu ŭdaryć čyžyka łaptoju tak, kab jon daloka adlacieŭ u pole.

nielha. Naadwarot, jaho treba zabaranić tym, što wolna złožany spačatku płast dakładna stopčycca (asabliwa kala ścienaŭ i ŭ kutkoch). Paśla hetaha nakładajecca nowy jšče *wolny* płast da paŭtara m., katory taksama za dzień sahrejecca, paśla ŭtopčycca, uznoŭ napaŭniajecca, topčycca i h. d., až pakul całaja kamora nia budzie poŭnaj. Ciapier treba ŭtaptanuju trawu niepradyšna zakryć i da taho niečym ciažkim zawažyć. Robicca heta tak: na staptanuju trawu dajecca ½ m. wysoki płast sałamianaj siečki, a to j prosta samaj tolki sałomy, abo miakiny. Na heta kładziecca ščylny pamost z dosak, katoryja paśla naciskajucca źwierchu abo adumysłowym presam, abo i nałažeńniem na doški kamieńniaŭ, ci cehłaŭ—u takim množstwie, kab 1 kw. metr byŭ spresawany wahaj najmienš 5 q. Pa 5—6 tydniach siłaž bywaje ŭžo hatowy i moža być užyty dziela karmleńnia.

Ad. Klimovič.

(D. b.)

Z biełaruskaha žyćcia.

Z Biełarusi pad Polščaj.

Deklaracyja Biełaruskaje hrupy na kanhresie nacyjanalnych mienšasciaŭ. Pradstaŭnik ad Biełarusaŭ u miežach Polščy pasoł F. Jaremič na kanhresie paniawolenych nacyjaŭ padaŭ deklaracyju nastupnaha źmiestu:

„Ad imia Biełaruskaha Narodu, što žywie ŭ miežach Polščy, witaju IV kanhres arhanizawanych nacyjanalnych hrupaŭ Eŭropy, žadaju jamu płodnaj pracy i dziakuju za pryniaćcie biełaruskaje hrupy ŭ lik siabroŭ kanhresu.

Niepamierna škaduju, što na hety raz nie mahu aktyŭna brać udziełu ŭ pracach kanhresu, bo tolki apošnimi dniami atrymali zaprosiny i nie mahli zadawolwajuča pryhatawacca. Pry hetaj spasobnaści nie chacieŭ-by abminuć, što palityčnyja imknieńni Biełaruskaha Narodu byli wykazany ŭ ahulnych ramkach užo na kanhresie ŭ 1925 i 26 h. h. Zatrymliwaju dla našaj hrupy prawa złažeńnia deklaracyi na nastupnym kanhresie".

Wodhuki krajowaj wystaŭki. Jak wiedajem, biełaruskaje hramadzianstwa ŭ niadaŭna adbytaj Krajowaj wystaŭcy ŭčaścia nie brała, bo nia było ani mahčymaści, ani warunkaŭ Palaki choć nazwali ŭspomnienuju wystaŭku krajowaj, to na wystaŭcy dzie mahli ŭkrywali biełaruski charaktar, jak heta bačym wyrazna ŭ addziele knižnym wystaŭki. Darma-b tam chto šukaŭ biełaruskich drukaŭ. Ahułam treba skazać, što na hetu wystaŭku narodnyja mienšaści, jak asobnyja nacyjanalnyja hrupy, nie dapuskalisia. Praŭda, na ŭsiaki wypadak Palaki dapuścili da wystaŭki adnaho z polonofiłaŭ p. Janku Stankiewiča, jak swajho čaławieka.

Ale i jaho pamiaścili ŭ ciesnych dwuch-troch katuškach, chawajučy takim čynam ad ludzkoha woka i tuju źmieniu rečaŭ, jakuju p. Janka Stankiewič chacieŭ pakazać. Dyk i tut moža jašče raz prypomnić p. Janku Stankiewiču biełaruskuju prykazku „słužy panu wierna, a jon tabie... adpłacie".

„Biełaruskaja Zarnica". Pad hetakim nazowam pakazaŭsia pieršy numar časopisi, jak orhan prawasłaŭnych Biełarusaŭ. Redaktaram źjaŭlajecca świašč. A. Koŭš. Meta hetaj časopisi, jak možna prakanacca z jaje źmiestu, jość dapamahčy sklikać Carkoŭny Sabor Prawasłaŭnamu Waršaŭskamu Mitrapalitu Dzianisu, wiedamamu z swajej uhadowaści polskamu ŭradu. Treba wiedać, što prawasłaŭnyja carkoŭnyja praŭniki (kananisty) sučasnuju carkoŭnuju ŭładu ŭ Polščy ličać za istnujučuju niazhodna z carkoŭnymi zakonami (kanonami). Pawodle carkoŭnych zakonaŭ, kali dzie paŭstaje nowaja pamiesnaja arhanizacyja prawasłaŭnaj carkwy, dyk ułada heta musić być wybranaj na ahulnym Carkoŭnym Sabory, złožanym z prychadžan i duchawienstwa na asnowach wybarnaści. Woś-ža dziela hetaha cia pierašni Mitrapalit Dzianis bajučysia niepažadanych dla siabie wynikaŭ Saboru da astatniaha času abchodziŭsia biez jaho. Ciapier-ža mitr. Dzianis, prymušany prawasłaŭnym hramadzianstwam, rychtujecca da Saboru, jaki maje raspačacca 10 studnia 1929 h. Sprawami dziela sklikańnia Saboru zajmajecca adumysłowaja kamisija, u skład jakoj uwachodziać tak-ža i Biełarusy: świašč. A. Koŭš i hram. R. Astroŭski, wiedamyja z pracesu „Hramady".

Arhanizacyjny statut, pawodle jakoha majuć adbycca wybary, užo Mitrapalit Dzianis maje hatowy. Jak kažuć znaŭcy, statut hety—nia zhodny z asnowami wybarnaści, jakich wymahajuć zakony Prawasłaŭnaj Carkwy.

Ahułam prawasłaŭnaje hramadzianstwa ŭ Polščy nia wieryć u pažadanyja wyniki ŭspomnienaha Saboru.

Pasiedžańnie Prezydyjumu B. Ch.D. 17.IX. siol. h. adbyłosia pasiedžańnie Prezydyjumu B.Ch.D. Na pasiedžańni abhawarywalisia sprawy palityčnyja i arhanizacyjnyja.

Pasiedžańnie Centralnaha Ŭradu Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury. U paniadziełak 10-ha wieraśnia adbyłosia pasiedžańnie Centralnaha Ŭradu Bieł. Inst. Hasp. i Kultury. Razhledžany byli: sprawa adkazu Kuratoryi na zajawu ab kancesii na Biełaruskuju Wučycielskuju Seminaryju; sprawa wykanańnia biudžetu i sprawa himnu Instytutu.

Delehacyja da Wilenskaha Kuratara. U suwiazi z adkazam Wilenskaje Kuratoryi na zajawu Biełaruskaha Instytutu Hasp. i Kultury ŭ sprawie kancesii na wučycielskuju seminaryju, dnia 13-ha wieraśnia ŭdałasia da p. Kuratara delehacyja ad Instytutu ŭ asobie staršyni hr. Bildziukiewiča i pasłoŭ F. Jaremiča i P. Karuzy. Pan Kuratar zapeŭniŭ, što kali ŭsie farmalnaści buduć zadawolwajučymi, dyk kancesiju na Biełaruskuju Wučycielskuju Seminaryju wydaść jašče ŭ sioletnim hodzie.

Himn Instytutu. 10 wieraśnia na pasiedžańni Centralny Urad Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury pryznaŭ muzykalny twor pasła A. Stepowiča: „Dzie čutny našaj mowy huki..." himnam Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury. Hety himn budzie wykonwacca choram na ŭsich uračystych abchodach, ładžanymi Instytutam. Hurtki i Addzieły Instytutu pawinny buduć na kožnym hadowym ahulnym schodzie siabroŭ adśpiawać himn z naležnaju pawahaju i ŭračysta.

Odčyt. U hurtku „Bieł. Inst. Hasp. i Kultury" ŭ Miednikach, Wil. Trockaha paw., u niadzielu 16.IX siol. h. staršynia hurtka hram. Waškowič pračytaŭ lekcyju na temu „Dažynki". Sialanie zacikaŭleny prajawaj zawarušeńnia na niwie rodnaj kultury na odčyt zyjšlisia ŭ wialikim liku na't z susiednich wiosak i prasłuchaŭšy słowy prelehienta zadawolnieny razyjšlisia da swaich wiosak.

Zamiest himnazii—paŭšechnaja škoła. Na miesca zakrytaj uładami Biełaruskaj himnazii ŭ Radaškawičach Kuratoryja Školnaja dała kancesiju hram. Ułasawu na siami-addziałowuju škołu paŭšechnuju.

Z Radawaj Biełarusi.

Biełaruskamu Dziaržaŭn. Wydawiectwu zdany dla wydrukawańnia nowyja dziciačyja knižki: L. Čarniaŭskaja „Siabry"—apawiadańnie; J. Budziak „Busieł cybaty"—apawiadańnie; Džok Londan „Alaski sabaka—woŭk—apawiadańnie; Andr. Aleksandrowič — „Rybak" — apaw.; Źmitrok Biadula „Załataja lisička" i „Haspadarka" — kazki; M. Hramyka pierapracoŭka kazki Puškina pra rybaka i rybku i inšyja.

— Dla nadrukawańnia ŭ Biełar. Dziaržaŭnaje Wydawiectwa zdany nowyja pjesy, miž inš J. Hładkaha „Wiasielle i sud".

— Biełar. Dziarž. Wydawiectwa drukuje druhi tom zboru tworaŭ Janki Kupały.

— Biblijahrafičnaja kamisija I.W.K., supolna z Dziaržaŭnaj Biblijatekaj, prawodzić biblijahrafawańnie druku ŭsiej Biełarusi. Kamisija ŭ 1927 hodzie wydała 4-ty tom „Matarjałaŭ dla biełaruskaj biblijahrafii". Padrychtawany da druku tom I „Pryroda i wytworčyja siły" i wypuskajecca II tom „Archeolohii".

Nastupnyja tomy: „Narodnaja haspadarka", „Palityčnaje žyćcio", „Mastactwa", „Mowa i literatura", „Historyja i archieolohija" majuć być wydany ŭ praciahu bližejšych dwoch hod.

Apisańnie biahučaha druku prawodzicca Biełaruskaj Knižnaj Pałataj, jakaja wydaje „Letapis biełaruskaha druku".

— Pa zaprašeńniu abjadnańnia piśmieńnikaŭ „Połymia" i Biełaruskaha T-wa Kulturnaj Suwiazi z zamiežami 14 traŭnia h. h. pryjaždžali ŭ Miensk wydatniejšyja ŭkrainskija piśmieńniki: Pawał Tyčy, Paŭło Panč, Sasiura, Piližaka, Semenka i inšyja.

— Sielanin (w. Skwarcy, Kajdanaŭskaha rajonu) Kast. Wašyka sabraŭ 2950 słoŭ, 12 dziciačych, 50 wiaśniackich, 6 kupalnych, 3 wiasieńnich i 6 žniŭnych pieśniaŭ; 4 zamowy, 300 prykazak i šmat inšych materjałaŭ.

— Mienskaja „Źwiezda" padaje wiestku ab zbureńni „čornaj" carkwy, robiačy radawym uładam zakid barbaryzmu ŭ halinie kulturnaj. „Čornaja" carkwa ŭ Witebsku—heta cenny zabytak histaryčny ŭ halinie staraświeckaj kultury. Nazoŭ henaj carkwy „čorny" pachodzić ad koleru jaje kopuł. Praz doŭhija časy „čornaja" carkwa słužyła miescam dośledaŭ archeolohičnych, ale ŭ ciapierašnija časy ab joj susim zabylisia i ŭreščie prystupili da „likwidacyi" jaje.

Piśmo ŭ Redakcyju.

Pawažany Hramadzianin Redaktar, prosim Was źmiaścić u swajej pawažanaj hazecie nastupnaje:

My siabry B. I. H. i K., B. Ch. D. i apiakuny Biełaruskaje Šaŭlanskaje Školy B. I. H. i K. ščyra witajem swajho baraćbita Našaje Baćkaŭščyny Ks. W. Hadleŭskaha zwolnienaha z Makatoŭskaha wastrohu. Rady my, što naš baraćbit wiarnuŭsia zdarowym i ćwiordym na duchu. Daj-ža Boža našamu Ks. Hadleŭskamu doŭhaha žyćcia i zdaroŭja na mnohija hady!

Siabry B. I. H. i K., B. Ch. D. i apiakuny Bieł. Šaŭl. Školy—*Jazep Bułyha, Ihnat Pabiaržyń, Wincuk Aŭsiukiewič, Bazyl Pieciukiewič, Michał Klimieta z—Saŭlan. Antoś Pieciukiewič z Ciacierak.*

4.IX.28 h. Šaŭlany.

Z Niezaležnaj Litwy.

Česki pasoł u Koŭnie D-r Niederle 7.IX złažyŭ wianok na pamiatnik litoŭskich žaŭnieraŭ.

Reforma Uniwersytetu. Rada Ministraŭ pryniała nowy Statut Litoŭskaha Uniwersytetu. Pawodle hetaha statutu skasawany nikatoryja katedry, jakija ŭwajšli ŭ skład inšych. Z nowaha siol. nawukowaha hodu Uniwersytet zawiecca imiem Wialikaha Kniazia Witaŭta.

Kowienski prawasłaŭny arcybiskup Eleŭfery, jakoha z Wilni wyhnali ŭ swaim časie polskija ułady, niadaŭna, jak pišuć hazety, Maskoŭskim Patryjarcham pryznany Mitrapalitam usiej Litwy. Takim čynam Eleŭfery źjaŭlajecca kananičnaj wyšejšaj uładaj nad prawasłaŭnaj carkwoj u Wilenskaj i Horadzienskaj prawasłaŭnych Eparchijach.

Kali ihrajučy try razy ŭderyć pa wostrym kancy čyžyka i nie patrapić adbić jaho ŭ pole, tady jon wychodzić z koła ŭ pole. Kali-ž toj, što ŭ kole, wybje čyžyka ŭ pole, dyk palawy pawinien nalatu adbić jaho swajej łaptoj, tady mahčyma pajšci ŭ koła; kali jamu nia ŭdasca adbić i čyžyk upadzie na ziamlu, dyk padymaje i kidaje jaho ŭ koła. Jak papadzie ŭ koła, dyk sam stanawicca ŭ im i taksama, jak pieršy, wybiwaje čyžyka ŭ pole. Pry hetaj ihry pierawažna ŭmaŭlajucca na peŭnuju kolkaść udaraŭ; chto pieršy wykanaje ŭmoŭnuju ličbu, toj maje prawa kazać prajhraŭšamu praskakać na adnej nazie ad pola da koła stolki razoŭ, skolki nie wykanana prajhraŭšym udaraŭ.

29. Krahły. Rysujecca na ziamli dwa kwadraty („haradki"), kala 20—30 krokaŭ adzin ad druhoha, a pamiž imi wykopywajecca jamačka („masła"). U haradki stawiacca krahły ŭ rad na linii, abo z ich robicca haradok, heta značyć krahły kładucca ŭ popierak piaredniaj linii kwadratu; na ich kładucca druhija dźwie krahły ŭzdoŭž linii, a na wiech usich stawicca piataja krahła. U kožnym kwadracie bywaje 5 krahłoŭ. Ihrajučyja dzielacca na dźwie partyi i lasujuć, jakoj partyi pieršaj prydziecca „bić krahły". Dziela hetaha biarecca ščepka z karoju i kožnaja partyja wybiraje sabie adzin bok ščepki: abo hładki, abo z karoju. Paśla kidajuć ščepki ŭwierch i čyim bokam jana ŭpadzie da hary, taja partyja pieršaja pačynaje źbiwać krahły. Źbiwać ich pačynajuć ad suproć pałožanaha haradka, ale kali tolki budzie wybita z haradka chacia adna krahła, ihrajučyja pierachodziać da „masła" i ŭžo adtul wybiwajuć reštu. Kali nia wybjuć, tady druhaja partyja pačynaje wybiwać krahły z druhoha haradka. Chto raniej wybje, tych niawybiŭšaja partyja nosić na plečach ad adnaho da druhoha haradka, stolki razoŭ, skolki astałasia niawybitych krahłaŭ.

30. Šlaki. Šlak — heta babka z nahi karowy. Šlakami ihrajuć u „kona", u „płoca", u ścienku" i na hrošy. Pry ihry ŭ kona, kožny z ihrajučych stawić pa zamknutaj pary šlakaŭ na hon u rad, źlewa na prawa, abo ad wierchu ŭniz, na 1—1½ wiarškoŭ para ad pary. Prawodziać paśla liniju kala 3 — 5 krokaŭ ad kona i zahaniajuć „bitki". Bitkami mohuć być kamieńni, dobryja da kidańnia, čyhunnyja hałki, majučyja formu plitki i h. p. Zahaniać bitku — značyć kinuć jaje tak daloka ad kona, kab možna było źbić stajačyja na konie šlaki. Čyja bitka ŭpadzie dalej, toj bje šlaki pieršym, čyja najbližej da kona-astatnim. Bližej linii bitki zahaniać nielha.

Prystup dazwalajecca tolki na adzin krok. Kali bitka papadzie ŭ kon, ihrajučy biare stolki šlakaŭ, skolki sabje jaho bitka, heta adnak zaležna ad umowy; kali-ž nie papadzie, dyk toj, što kidaŭ bitku, dastaŭlaje jašče paru šlakaŭ.

U płoca: robicca taki samy kon, ale šlaki mohuć być ustaŭleny i paasobku. Bitkami słužać tut samyja-ž šlaki, chacia-b i nabityja cynkam, abo z čyhuna. Taksama prawodzicca linija kala 2 — 3 krokaŭ ad kona. Bje pieršym nia toj, čyja bitka ŭpadzie dalej, ale toj, čyja laža bokam—„płocam". Paśla płoca bje „žoh", heta značyć toj, čyj šlak upadzie nižniaj staranoj. Papaŭšy ŭ kon, biare, skolki wybje, nie papaŭšy—stawić padwojnuju staŭku. U „ścienku" ihrajuć udwuch. Adzin bje ab ścienku šlakam, adnym, abo dwuma, kab dalej mahli adlacieć. I zaraz za im bje druhi, starajučysia, kab jaho šlaki ŭpali kala pieršych jak maha bližej, nie dalej adnu čaćwiortuju čaść aršyna; u takim wypadku jon ich wyjhrywaje. U adwarotnym wypadku pieršy ihrok padymaje swaje šlaki jznoŭ i bje ab ścienku, starajučysia, kab jany ŭpali jak najbližej da šlakaŭ druhoha ihraka i h. d. Šlakami ŭ hrošy ihrajuć hetak: biare chto-niebudź paru šlakaŭ i kidaje na ziamlu. Kali abodwa šlaki ŭpali ŭ tej samaj pozie, płocami, žohami, dyk usie ŭčaśniki ihry płaciać tamu, chto kidaŭ umoŭlenuju sumu hrošaj. Kali šlaki ŭpaduć u roznych pozach, dyk wyjhryša niama i kidać pačynaje čarodny ihrok.

(D. b.)

Z Polščy.

Polšča ŭ sučasnaści znachodzicca ŭ wielmi ciažkim pałažeńni palityčnym. Pieratasoŭka palityčnaj dumki najsilniejšych dziaržaŭ Eŭropy sapchnuła Polšču na mnoha horšaje palityčnaja stanowišča, jak jana znachodziłasia ŭ časy pastanowy Ambasadaraŭ ab dziaržaŭnych miežach Polščy. Spor Polščy z Litwoj, jaki pryniaŭ formy silnaha razhałosu ŭ Eŭropie, adbiwajecca swaim mocnym recham u świecie i hetym samym nie daje Polščy ŭ eŭropejskaj palitycy plusaŭ, a naadwarot. Ciapier-ža ŭ eŭropejskaj palitycy susim naśpieła sprawa lačeńnia chwaroby „pieramožnaści" ŭ wialikaj wajnie—sprawa ewakuacyi akupawanaj Nadrenii stała na paradku dnia eŭropejskaj palityki. Treba wiedać, što palityčnyja sprawy Polščy začepliwajucca i ab sprawu akupacyi Nadrenii, ab čym my ŭžo pisali, i Polšča jość zacikaŭlenaj u sprawie jaje ewakuacyi. Tymčasam ciapier da konferencyi ŭ sprawie Nadrenii—Polšča nie dapuščana. U hetuju kanferencyju ŭwachodziać apračа dziaržawaŭ biezpasredna zacikaŭlenych i dziaržawy biezpasredna ŭ hetaj sprawie nie zacikaŭlenyja—Italija i dalokaja Japonija, biaz učaścia Polščy. Heta zwonku. A ŭnutry taksama Polšča znachodzicca ŭ stanie nowych padziejaŭ—pierabudowy dziaržaŭnaha ładu. Padhatoŭka da źmieny konstytucyi jdzie, jak kažuć, „poŭnym param" i niawiedama, u jakija formy henaja padhatoŭka wyljecca ŭ časie jaje zdziejśnienia—ŭ razhladańni Sojmam. Pawodle hazetnych wiestak, Sojm majecca być sklikany ŭ kancy kastryčnika siol. h.

Urad nia dumaje źmianiać konstytucyi. Premjer Bartel skazaŭ, što ŭrad susim nia dumaje wystupać z swaimi prajektami źmieny konstytucyi, a wystupić z henymi prajektami „adzinka" — klub pasłoŭ B. B.— Sielanin naš na heta skaža:—nia kijem, dyk pałkaj. Klub pas. „adzinki" — heta-ž jość słuha i wyručka ŭradu.

Z zahranicy.

Liha Narodaŭ usio jašče pracuje. Na źjezd Lihi Narodaŭ, jak wiedama, źjechałasia šmat z rožnych dziaržawaŭ palitykaŭ-dyplomataŭ, jakija abhawarywajuć usie tyja mižnarodnyja sprawy, jakija narušajuć, abo mohuć narušyć supakoj na świecie. Jak wiedama ŭžo, prociwajenny dahawor Kelloha padpisali blizu ŭsie dziaržawy świetu. Ciapier-ža Liha Narodaŭ pracuje nad sposabam zabieśpiačeńnia ad napastnikaŭ (ale chto heta budzie napadać, tady, kali padpisali blizu ŭsie dziaržawy świetu prociwajenny dahawor?). U hetaj sprawie kamisija Lihi Narodaŭ ab razbrajeńni dnia 14 wieraśnia siol. h. na swaim pasiedžańni abhawarywała prajekt mižnarodnaj kanferencyi, ab hrašawoj dapamozie tym dziaržawam, katoryja stalisia-b achwiaraj arużnaha napadu z boku inšaj dziaržawy. Mnohija delehaty roznych dziaržawaŭ wyskazalisia, što hrašowaja dapamoha musiła-b być dawana nia tolki tym dziaržawam, jakija stalisia-b achwiaraj napadu, ale i tym, katorym pahražaje wajna.

Ukraincy pad Čechasławacyjaj damahajucca aŭtanomii. Staršynia Lihi Narodaŭ atrymaŭ žałabu ad Ukraincaŭ pad Čechasławacyjaj, u jakoj Ukraincy pratestujuć prociŭ praśledu ŭkrainskaha narodu ŭ Čechasławacyi i damahajucca terytoryjalnaj aŭtanomii.

U Meksyku jznoŭ adbywajucca krywawyja bojki. U mieście Uruapan miž paŭstancami i wojskam dajšło da krywawaj sutyčki. Bojka trywała niekalki hadzin. Mnoha jość zabitych i ranienych.

Abawiazkam kožnaha sumlennaha čytača „Biel. Krynicy" jość uwažna čytać samomu i druhich zaachwočywać da čytańnia swaju rodnuju hazetu.

Literaturnyja zapiski.

Moža i nia dumaŭ u 1925 hodzie hr. St. Stankiewič (knihar), što wydańniem „Biełaruskaha śpieŭnika" wykanaje takuju ŭdziačnuju pracu. Nieacenienaja wartaść wydanaha St. Stankiewičam zbornička pieśniaŭ mieścicca ŭ tym, što ŭsie pieśni ŭ zborničku siańnia ŭžo na Biełarusi znarodnilisia. Praŭda, pałowa pieśniaŭ u zborničku jość narodnymi pa swajmu naradžeńniu, ale naša ŭwaha źwiernuta hałoŭna na tyja pieśni, jakija zradzilisia pad piarom J. Kupały, M. Bahdanowiča i Hartnaha i siańnia abnarodnilisia. Spieŭničak wydany Stankiewičam moža časowa słužyci Biełarusu nacyjanalnym malićwienikam, u jakim na ŭračystyja dni možamo znajści naš hymn pieramohi „Žyŭ na świecie Lawon.. (24 bač.), biełaruskuju alegiju „Biełaruskaja ziamlica" (bač. 20) i romans biełaruskaje nacyjanalnaje nadziei „Hej ty, Nioman"... (bač. 17).

Zbornički popularnych pieśniaŭ wydawanyja dla narodnych huščaŭ majuć u sabie tuju najwyšejšuju wartaść, što jany zaraz robiacca narodnymi kantyčkami. Narod kantyčki rodnych pieśniaŭ mocna kachaje i jany z časam robiacca nieaddzielenaju častkaju jahonaha žyćcia. U narodaŭ-ža padniawolenych kantyčki rodnych pieśniaŭ spaŭniajuć najwyšejšaje zadańnie ŭ abaronie narodnaje dušy pierad nastupam woraha. Wiedama dobra nam usim, jakuju pracu wykanali kantyčki rodnych pieśniaŭ u Juhasławii i Polščy. Dobra pomnimo taksama, jak Rasiejcy chacieli zabić biełaruskuju narodnuju pieśniu kantyčkami rasiejskich popularnych pieśniaŭ. Na kožnym najmienšym jarmarku ŭ hłuchich našych miastečkach wałačylisia maskoŭskija „kulturtregery" i za adnu kapiejku pradawali ŭ sto bačynaŭ rasiejskija kantyčki, źmiestam jakich byli roznyja „Stienki", „Wołgi", „Uchari kupcy", „Car batiuška" i „Woschodiaščeje i zachodiaščaje sonce". A Polšča ciapier, u swajej aficerskaj „respublicy", ci-ž nie zaliwaje Zachodniaje Biełarusi roznymi niejkimi „Brygadami", „Ułanami", „Žołnierzami i kucharkami", „Wodami" i „Stosami". Taksama ničoha nie źmianiłasia.

Dziakujučy wyšejšamu, zborničak biełaruskich pieśniaŭ, wydany St. Stankiewičam, maje nieahraničanuju wartaść. Praŭda, musimo skazać, što my jšče nia ŭmiejem canić rodnuju pieśniu tak, jak jaje ceniać Juhasławiancy, Čechi i ŭkraincy. Naša nacyjanalnaja kantyčka wydanaja litahrafawana i nie na najlepšaj papiery. Ale, dziakuj i za heta!

Nia hledziačy na litehrafawanaje wydańnie, śpieŭničak chutka apynuŭsia ŭ rukach biełaruskaha narodu. Patreba druhoha wydańnia jość niaŭchilnaj. Pažadana, kab hr. St. Stankiewič pryłučyŭ da druhoha wydańnia niekatoryja pieśni z śpieŭnikaŭ wydanych apošnimi hadami ŭ Miensku. Warty-ž jany hetaha. Praca wielmi-ž udziačnaja. Pilniejšuju ŭwahu źwiarnuć na karektu — nie paškodzić.

Fr. Hryškiewič.

DA NĄS PIŠUĆ.

MISYJANAR „POLSKAJ WIERY."

Baradzieničy, Brasł. paw. Ks. Mažejka pryjaždžajučy da nas, mieŭ uzłožany na siabie wialiki abawiazak. Jon pa ksiandzu Šutowiču mieŭsia pierarabić našu parachwiju z biełaruskaj na polskuju. Woś jon i pracawaŭ nad hetym ščyra, až z haroj cely hod. Ale, biednieńki, nia wydziaržaŭ, asłabieŭ na siłach i wyjechaŭ ciapier na ciopłyja wody zdaroŭje papraŭlać. U našaj parachwii biełaruski duch nie asłab. Mocnaje ziernie kinutaje Ks. Šutowičam abchodzia, krasuja i naliwajecca. Rabota ŭ nas ks. Mažejki nas jašče bolš uświedamlaje. Nadta ks. Mažejka šybka słuchaje babskich plotak, jakija na ambonii razbiraje, abo, jak kažuć,—ci pawiatowamu starastu danosić. Na ambonii i prywatna praciŭnikam swaim časta sudami pahražaje. Z hetakim charaktaram ks. Mažejka ŭ nas adrazu nahareŭ. Jak tolki jon udaryŭ pa Biełarusach, dyk skarhi pasypalisia až da Nuncya Apostalskaha ŭ Waršawie. Za toje pašla hetaha ks. Mažejka staŭ aścieražniejšy da Biełarusaŭ. Jaho ciapierašniaja rabota pašła ŭ hetaki bok. Zawioŭ jon u parachwii cely roj pabožnych babulak tarcijarak i kaža im ad rana da wiečara ŭ kaściele piajać polskija pieśni. Ad času da času nahawarywaje jon chłapcoŭ i dziaŭčat, kab jany kidali ŭsio biełaruskaje, a išli za polskim. U budnija dni pry pabožnych nabaženstwach ks. Mažejka adwažniej bjeć pa biełaruskich knižkach i hazetach, padčorkiwajučy adno, što „našy dziady i pradziedy zsyłalisia na Sibir za „polskuju wieru", i što my siańnia ad jaje dabrawolna adstupajem. Dyk woś jakaja „chwilazofija" našaha probašča ŭ žyćci pastyrskim. Jon i kala haspadarki śpiarša zawarušyŭsia. Razryŭ staruju karčmu i jaje zabudawańni, dy paprawiŭ niekatoryja budynki na chwaliwarku i dla słužby kaścielnaj. Ciapier rabota haspadarskaja stała na miescy i zaniadbańnie widać wialikaje. Nie spadziajomsia my dabra ŭ swajej parachwii, kali hetak dalej budzie žyćcio kacicca.

Stary Zwanar.

DZIKIJA PASTUPKI.

N-Świeržań, Staŭpieckaha paw. U miesiacy lipni siol. h. zdarylisia ŭ nas až dwa dzikija wypadki-zabojstwy. Chodziać čutki, što adno zabojstwa było praz zajzdraść za žančynu, a druhoje za harełku. Spadziajomsia, što sprawiadliwaść nie abminie winawatych, choć jany i pazwalajuć sabie z hetaha paśmiajacca.

Š. A.

SWIEDAMAŚĆ ŠYRYCCA.

Miedniki Karaleŭskija, Wil-Trockaha paw. U našych Miednikach istnuje Hurtok „Biełarusk. Inst. Hasp. i Kultury", katory dziejna pašyraje swaju kulturnuju pracu. Treba pryznać wialikija zasłuhi ŭ hetaj kulturnaj pracy, jak hram. A Waškowiču, tak i ŭsim siabram Hurtka Instytutu. Ciapier naš Hurtok Instytutu adkryŭ bibliateku-čytalniu i ładzić odčyty. Jość u nas „Koło Młodzieży Wiejskiej", ale jano pad naciskam biełaruskaj świedamaści što raz to ŭsio źmianšajecca i znachodzicca ciapier tolki na papiery, choć jość tam i papiarowyja fihuranty—našy niaświedamyja Biełarusy.

Stary Dzied.

NA BIEŁARUSAŬ ŽALICCA BIEŁARUSAM.

m. Ražanka, Lidzkaha paw. U nas na feście św. Piatra i Paŭła endecki pasoł p. Harniewič žaliŭsia, što Biełarusy chočuć aŭtanomii ŭ Wilenščynie razam z Litwinami i što heta jość nia što inšaje, a žadańnie razdzialić Polšču!

Palaki-ž—narod cichi i spakojny, tolki na Palakoŭ darma kryŭdziacca narodnyja mienšaści. Našy sialanie pasłuchali, pakiwali hałowami i pajšli damoŭ dumajučy pa swojmu.

C.

U wioscy **Šaŭlanach**, Brasł. paw. 29.VIII siol. h. adbyłasia spektakl-wiečaryna. Spektaklam kirawała wučycielka Šaŭlanskaj biełaruskaj škoły M. Bułyha. Ciapier wučycielka Bułyha mocna zaniapała na zdaroŭi. Daj Boža joj chutčej pazdarawieć!

Źbianteżany.

A. Bartul.

* * *

Daśpieła žyta załatoje
Pa im haniaje wietryk chwali,
Schilaje kołas, jadranoje,
Zichcić adliwam sini — stali.

Daśpieła žyta. Kałasočki
Stajać, čakajuć swajho žniwa,
Miž ich siniejuć wasiločki;
Krasoju dyša žoŭta niwa

Krasoju dyša u čakańni,
Kali-ž narešcie pryjdzie žniejka,
Kali ich spoŭniacca žadańni,
Kali-ž zakrucić siarpok-źmiejka

Kali wiaźmo saŭjecca žniejkaj
I źwiaža ich, ŭ snapok źjadnaje;
Stajać jany ŭ zadumie niejkaj,
A wietryk šapacić, śpiawaje...

I čas pryjšoŭ, wiaźmo źwiłosia
Źwiłosia žniejkaj z kałaskoŭ
Zadańnie ščyraje zbyłosia,
Bo ich złučyŭ ŭ adno akoŭ;

Akoŭ — wiaziomca z kałasočkaŭ
Źwiazała razam kałaski
Miž ich siniejе para wočkaŭ,
Dyk heta kraski wasilki.

Z Wilni.

Adkryćcie litoŭskaj škoły. Litoŭskaje T-wa „Kultura" 16-IX siol. h. adčyniła školu ŭ Wilni pry Partowaj wulicy. U adkryćci miž inšymi brali ŭdzieł: ks. Čybiras, D-r. Alsejka i Red. Karazija. Škoła zawiecca imieniem D-ra Basanowiča.

Abwiestka.

Zhublena Wajskowaja Knižka (ročnik 1897) na imia Jana Maleja, Pastaŭskaha pawietu, Noryckaj hminy, wydanaja ŭ Maładečanskim P.K.U.—ličycca niawažnaju.

Biełaruski deklamatar

Wyjšaŭ u nowym wydańni i pradajecca ŭwa ŭsich Knigarniach.

CANA 1 zł.

CENY DASTUPNYJA CENY DASTUPNYJA

FRUKTOWYJA DREWY

(pryščepy)

i jahadnyja kusty

wyhadawanyja na miescy ŭ sadawodztwie **„MAZALOWA"** (kala Kalonii Wilenskaj) **možna tam kupić u wialikim wybary.**

Zakazy pryjmajucca: **Wilnia, Zawalnaja 6—2,** a taksama na miescy ŭ sadawodztwie.

Redaktar Jan Paźniak. Biel. Druk. im Fr Skaryny. Wilnia, Ludwisarskaja 1. Wydawiec Albin Stepowič